

Vi ville ha arbetare, men fick människor

Svenska Dagbladet den 25 maj 2018

Titeln på George Borjas bok "We Wanted Workers" (2016) är hämtad från ett inlägg av den schweiziska författaren Max Frisch som reflekterade över de gästarbetare som immigrerat till Europa under 1950- och 1960-talen: "Vi ville ha arbetare, men fick människor istället."

Borjas, en av världens ledande arbetsmarknadsekonomer och själv kubansk flykting, har haft stort inflytande på hur invandring diskuteras i samhället i allmänhet och inom nationalekonomin i synnerhet. Borjas anser många ekonomer har ägnat sin tid åt att söka påvisa positiva genomsnittliga effekter av invandring i syfte att motverka ökande populism och främlingsfientlighet – denna vana har också fortplantat sig inom politiken. Borjas analys av invandringens effekter är relevant för dagens Sverige av flera skäl.

För det första, menar Borjas, kan vi inte motivera öppna gränser för människor på samma sätt som för handel med varor och kapital. Ordet människor är nyckeln till hans resonemang. Invandrare är inte "saker" som sänds över gränserna. Deras funktion i mottagarlandet kan inte bestämmas enbart av mottagarlandets vilja och önskemål. De tar med sig kulturella vanor och som människor i allmänhet tenderar de att fatta beslut som är bäst för dem själva. Dessa beslut är inte alltid vad mottagarlandet hade tänkt sig.

Exempelvis kan mottagarlandet se dem som potentiell framtida arbetskraft, men invandrarna är kanske inte alls med på noterna. När det gäller Sverige, där invandrarnas incitament att hålla sig utanför arbetsmarknaden är betydande, är det rimligt att anta att välfärdsstatens utgifter för invandrarna lätt kan "äta upp" de vinster som kan uppstå ifall de blir arbetstagare i framtiden.

För det andra är invandringens nettoeffekt inte relevant för alla. Invandringens kostnader måste också förstås genom att studera den inhemska grupp som befinner sig närmast invandrarna med hänsyn till utbildning, lön och geografi.

För Sverige är det rimligt att anta att arbetsmarknaden kommer att avregleras och välfärdsutgifterna minskas för att bidra till att fler invandrare kommer ut på arbetsmarknaden. Även då kommer det dock att finnas obestridliga vinnare och förlorare i samhället. Med flexibla löner skulle en stor del av befolkningen kunna åtnjuta billigare varor och tjänster. Men andra skulle förlora på invandringen genom hårdare konkurrens om jobb och boende. De skulle få lägre löner – ifall de har jobb – och färre förmåner.

Resonemanget att fördelarna för en grupp motverkar förlusterna för en annan kan vara matematiskt korrekt men tyder på okunnighet om de samhälleliga konsekvenserna av sådan ojämlikhet.

Flyktinginvandring är bitvis annorlunda än arbetskraftsinvandring. För flyktinginvandring talar ett "grundläggande humanitärt ansvar". Men detta kan inte motiveras med en felaktig beskrivning av hur bra invandring är, utan vi behöver snarare förklara varför vi väljer att hjälpa vissa men inte andra.

Özge Öner